
Nederland En De Kust Van Guinea (Dutch Edition)

Kan Cornelius Marius

Title: Nederland En De Kust Van Guinea (Dutch Edition)

Author: Kan Cornelius Marius

This is an exact replica of a book. The book reprint was manually improved by a team of professionals, as opposed to automatic/OCR processes used by some companies. However, the book may still have imperfections such as missing pages, poor pictures, errant marks, etc. that were a part of the original text. We appreciate your understanding of the imperfections which can not be improved, and hope you will enjoy reading this book.

Tusschen het vorige Ministerie van Koloniën en het Engelsche gouvernement zijn onderhandelingen gevoerd over den afstand onzer kolonie ter kust van Guinea. Meer dan waarschijnlijk zullen die onderhandelingen tot verkoop leiden. Als die verkoopakte aan de Tweede Kamer ter goedkeuring zal worden voorgelegd, staat men zoo goed als voor een fait accompli. Maar, zelfs wanneer de geheele regeling en beslissing dier zaak van dat regeeringslichaam afhing, het voorstel tot verkoop zou, meen ik, weinig tegenkanting, misschien zelfs weinig bespreking uitlokken. De kust van Guinea is «het kerkhof der blanken.» Zij kost ons *f* 150,000. 't Is een ware lastpost. Wat doen wij er meê? De kust van Guinea is niet bemind — ook niet overbekend.

Niet het minst van liberale zijde lacht men met elke gedachte aan verbetering. Bij de kust van Guinea kan van geen indirecte voordèelen, exploitatie, opleiding der bevolking tot cultuur, aanwakkering van den handelsgeest sprake zijn. — Alles wat bij Java mogelijk is, is hier totaal onmogelijk.

Mijne stem daartegen zal zijn, vrees ik, die des roependen in de woestijn. De kracht mijner argumenten, hoe groot of hoe gering dan ook, zal afstuiten op het treurige heden; elke verklaring van dat droevige heden uit de verwaarloozing in vroegere dagen, elk verwijzen naar de toekomst zal als onpractisch met schouder

ophalen en wantrouwend stilzwijgen beantwoord worden. Wel bij Java, niet bij Guinea worden de wissels, op de toekomst afgegeven, aangenomen. Toch zal ik die stem doen hooren; de kans op weerklank moge gering zijn, allicht werk ik dit uit, dat men het pro en contra in deze quaestie ernstiger overweegt, en dat wij niet bij overrompeling tot den verkoop gebracht worden.

De voorstanders van het behoud der kolonie ter kuste van Guinea kunnen zich, zooals bij zoovele zaken, op historisch standpunt plaatsen. Zij kunnen aan de kolonie gehecht zijn als erfstuk der vaderen, als herinnering van vroegere machtsontwikkeling en geestkracht. Ik zou niet gaarne van dat standpunt uit het behoud verdedigen. De geschiedenis der kust van Guinea beslaat geen schoone bladzijde in de geschiedenis onzer koloniën. Zij moge in den beginne van «de geestkracht en de bedrijvigheid onzer vaderen» ¹⁾ spreken, later getuigt zij van meer dan gewone wreedheid, meer dan alledaagsche bekrompenheid, betreurenswaardige verwaarloozing, zoowel onzer eigene belangen als van die der bevolking, groote zedeloosheid, onverschilligheid en egoïsme. Laten wij de geschiedrollen, welke van de kust van Guinea verhalen, ongeopend verbranden en ze nimmer voor den dag halen, om daaruit stof te putten tot verhoovaardiging of tot leering. Slechts onze tegenstander zou ze kunnen opslaan, om ons koloniaal beheer te hekelen en zich zacht te spiegelen aan onze dwaasheden en ons onverstand.

Op een ander standpunt plaatsen zij zich, die beweren, dat onze nationale eer, onze eer als handels- en koloniale mogendheid ons verbiedt die kust te verlaten. Tegen hen trekt de heer de Bosch Kemper te velde in het Volksblad van 22 Dec. 1870. Volgens den geachten schrijver komt het opgeven van dien lastpost de eer onzer natie in geen enkel opzicht te na,

---

¹⁾ Jhr. Mr. J. K. J. de Jonge, De oorsprong van Neerland's bezittingen op de kust van Guinea.

even weinig als iemand zijne eer zou bevleken door de verwijdering van een onnut meubel uit kamer of huis. Ik zal bij de behandeling dezer quaestie het punt der nationale eer niet op den voorgrond plaatsen, maar teeken toch dadelijk tegen de vergelijking en redeneering van den heer de Bosch Kemper ernstig protest aan. Bij 't zenden van het onnutte meubel (aangenomen, dat de vergelijking opgaat en de kolonie een lastpost moet blijven) naar 't verkoophuis vraagt niemand naar de wijze, waarop het gebruikt of onderhouden is; bij 't bespreken der kolonie daarentegen zou niet ieder het den heer de Bosch Kemper toegeven, dat zij alleen door «veranderde omstandigheden» een lastpost is geworden en zal men vragen, waarom *wij* afgeven, wat Engeland begeert en koopt. Dan zou de toestand der kolonie ter sprake kunnen komen en ons koloniaal beheer, de verwaarloozing van de belangen der bevolking en de weinige energie om het verwaarloosde te herstellen. Niet met het verlaten op zich zelf, wel met de reden waarom, met de wijze waarop kan onze eer gemoeid zijn.

Op practischer terrein plaatsen zij zich, die het behoud der kolonie daarom verdedigen, dewijl zij beweren, dat de kust van Guinea voor ons een tweede Oost zou kunnen worden, hoewel dan ook op kleiner schaal; dat de tot dusver verwaarloosde kolonie geen lastpost behoefde te blijven, zoo men aan haar iets van die zorg besteedde, welke men aan Oost of West wijdt; dat zij dan in de toekomst met recht een Goudkust zou mogen heeten. Zij meenen dat men tegen de moeite en kosten der reorganisatie opziet, gedrukt gaat onder de herinnering aan de jongste expeditie en de kosten, die daarmede gepaard gingen; dat men daarom slechts oor heeft voor de bezwaren, aan 't behoud der kolonie verbonden, voor de overdreven schilderingen van het verderfelijke klimaat en te eenenmale aan de mogelijkheid wanhoopt, om voor de f 140000 in cultures of handel een equivalent te vinden. — Opmerkelijk is het zeker, dat zij, die meer of minder uitvoerig onze kust van Guinea beschreven hebben, die ze bezochten en langeren of korteren tijd aan de werking van dat doodelijke klimaat zijn blootgesteld geweest, schier zonder uitzondering op dat standpunt staan, tot verbete-

ring en meerdere behartiging, geenszins tot het verkoopen of verlaten adviseeren en volstrekt niet aan een betere toekomst wanhopen.

Valt bij dezen allen aan onkunde of nevenbedoelingen te denken? Lijden zij allen «aan sanguinische verwachtingen van de groote productiviteit onzer Africaansche bezittingen»?¹⁾

Maar voor een oogenblik daargelaten de juistheid hunner redeneeringen, waarvan ik mijnen lezers het bewijs nog zal moeten leveren, zij stellen de vraag zóó als ik meen dat wij practische Nederlanders ze ons stellen moeten en zooals ook ik ze wil stellen: Wat is de kust thans? wat kan er van gemaakt worden? Is zij te ongezond, levert zij te veel stof tot verwikkelingen met naburen of inlanders, is zij ons te kostbaar, is zij te eenenmale ongeschikt van wege den grond of de bevolking, om in cultuur gebracht te worden — dan zal ten slotte de overweging der nationale eer den afstand niet kunnen verhinderen.

Omgekeerd, bestaan er geen overwegende bezwaren tegen het behoud der kolonie, maar wel tegen het verlaten met het oog op de nadeelen, welke onze handel of onze koloniën daarvan zouden ondervinden — dan mag ook wel degelijk die quaestie der nationale eer, van nationalen plicht weer op nieuw ter sprake komen en het hare voegen bij de overwegingen van practischen en materieelen aard.

I.

Vooreerst dus: Bestaan er overwegende bezwaren tegen het behoud der kolonië?

Is het klimaat te ongezond? Hoewel door geen der schrijvers over de kust van Guinea het klimaat gezond genoemd wordt, loopt het oordeel over de mate van ongezondheid toch zeer uiteen.

J. A. de Marrée, oud-Fiscaal en teruggekeerd algemeen secretaris en translateur der Eng. taal in dienst van het gouvernement, hangt in het begin van zijn werk ²⁾ een alleszins somber

¹⁾ Vaderland, 20 Jan. 1871.

²⁾ Reizen op en beschrijving van de Goudkust van Guinea. 's Hage en Amsterdam. Gebroeders van Cleef. 1818.

tafereel van het doodelijke van dat klimaat op. «Van de vijf», zegt hij (I p. 69,) «blijft slechts één leven, ik versta hieronder zoo lang, als hij bepaald noodig heeft, om zelfs het geringste fortuin te kunnen maken.» Hoelang dat wel wezen mag, valt zeker moeilijk te becijferen. Even vreemd als deze tijdsbepaling mag het verder heeten, dat de heer de Marrée zijn eigenforsch oordeel later verzwakt, ja zelfs geheel omverwerpt. «Het is waar», zoo heet het op pag. 70, «dat er vele behoedmiddelen tegen een zoo verschrikkelijk afsterven zouden kunnen worden geïnstitueerd, doch op de voet en wijze als het tot ultimo Maart 1816 heeft plaats gehad, kan het niet verbeteren. Jonge, volbloedige menschen en *versletene lichamen acclimateeren niet, zeker niet duurzaam.*» Op blz. 158 van het tweede deel vertelt hij dat: «de Blanken opgesloten leefden op eene kleine plek, op een lagen, dompigen en vochtigen bodem, waar zij niet konden wandelen, noch een verfrisschenden wind ontvangen; dat zij in plaats van behoedmiddelen aan te wenden, zich buitensporigheden veroorloofden, die de sterkste lichamen met moeite zouden doorstaan en later een grond van afkeuring of verachting op dat klimaat hebben gebracht, die hetzelfde met al deszelfs gebreken niet heeft verdiend.»

De heer Brodie Cruikshank, die 18 jaar aan de kust leefde, bepaalt zich, als hij in zijn werk ¹⁾ over het klimaat spreekt, tot een niets beteekenende phrase, die althans zijn eigene opinie niet uitdrukt. Hij schildert de gevoelens van iemand, die voor 't eerst de kust nadert en gebukt gaat onder de vrees voor het klimaat, «waarvan men hem *verteld heeft*, dat het verraderlijk is, glimlacht om te bedriegen en ziekte, koorts en dood in zijne balsemgeurige winden meedraagt». Als de heer Cruikshank later evenwel spreekt van een nuttige en eervolle loopbaan ter kust en van overvloedige stof voor den philanthroop en zijn streven, eindelijk, als hij de gouvernementen van Nederland en Engeland tot betere behartiging der kolonië aanspoort, dan maak ik daaruit op, dat voor dien heer het klimaat geen te overwegend bezwaar oplevert.

¹⁾ Achtien jaren aan de Goudkust door Brodie Cruickshank; uit het Engelsch vertaald en met eene inleiding vermeerderd door D. P. H. J. Weytingh, Lid van den koloniale raad en Regter bij de Regtbank ten kuste van Guinea. Amsterdam, Weytingh en van der Haart. 1855.

Een krachtiger akte van beschuldiging levert de heer Weytingh, wellicht zonder het zelf te willen of te weten, wanneer hij voor de vertaling van het bovengenoemde werk een lijst van gouverneurs, directeurs of presidenten levert, die van 1638—1852 aan de kust van Guinea gefungeerd hebben. 85 gouverneurs hadden in die jaren het roer in handen. Daarvan zijn ongeveer 40 op de kust overleden; 28 hebben het er wel langer dan drie jaar uitgehouden, maar toch bijna de helft bezweek. Waarvoor? voor het moorddadige klimaat. Natuurlijk. Op deze ambtenaren zal zeker niet van toepassing zijn, wat de Marrée van versletene lichamen vertelt; zij waren van veel beter gehalte, vooral tusschen de jaren 1638—1852 dan het personeel, 't welk het moederland overal elders tot heil der koloniën zoo gaarne loosde. Zij veroorloofden zich geene der buitensporigheden, waarvan Willem Bosman ¹⁾ zulke levendige schilderingen ophangt, althans ik heb het recht niet dit te beweren. Maar wat vast staat is dit, dat zij, als hoofd-ambtenaren der W. I. Compagnie en van den staat in het fort Elmina hun verblijf hielden, de ongezondste plaats aan de kust; dat zij zeker niet die voorzorgen genomen hebben, noch die geneeskundige hulp genoten, welke onze tijd en de wetenschap onzer dagen aan de hand kunnen geven, feiten van niet geringe beteekenis, zooals wij later zien zullen, om de kracht van Weytingh's schijnbaar zoo dreigend bezwaarschrift te verzwakken.

Een beredeneerde beschrijving van het klimaat geeft de heer Gramberg, ²⁾ officier van gezondheid, die geruimen tijd zoowel aan de kust als in het binnenland vertoefde en dus krachtens opleiding en veelzijdigheid van onderzoek het recht heeft gehoord te worden. Wij willen in korte trekken terug geven, wat hij daar-

¹⁾ Nauwkeurige Beschrijving van de Guinese Goud- Tand- en Slave kust, enz. Amsterdam. Izaak Stokmans. 1709.

²⁾ J. S. G. Gramberg, Schetsen van Africa's Westkust. Amsterdam, Weytingh en Brave. 1861. Naar 't mij voorkomt, is dit soliede, maar dure werk te weinig gelezen. De schrijver ontving „van hooggeplaatste zijde het vereerend aanzoek,” om dit boek te schrijven. Of men de daarin gegeven wenken heeft opgevolgd?

van mededeelt en zien, waarop zich het gunstiger oordeel grondt, 't welk hij over dat klimaat velt. De gemiddelde jaarlijksche temperatuur is in den drogen tijd tusschen 81° en 91° F., na zonsondergang 77°, 's nachts tusschen 2 en 3 uur 68°; in den regentijd overdag 74° en 76°, 's nachts 64°. Deze cijfers herinneren aan de temperatuur, die te Batavia en in de meeste tropische landen heerscht. De warmte wordt echter op velerlei wijzen getemperd. De land- en zeewinden oefenen een heilzame werking uit, vooral op niet ingesloten plaatsen en de eerste, wanneer hij niet over moerassen strijkt.

Een andere periodieke wind, de Harmattan, maakt door zijn droogte en betrekkelijke koude wel geen aangename indruk op individus, die lang aan de kust hebben vertoefd en aan de warmte gewoon zijn geworden, maar overigens is hij uitermate gezond en bevordert de herstelling van inwendige, maar vooral ook van uitwendige ziekten. Gele koorts, de schrik der tropen, is nimmer tot de kolonie doorgedrongen; de cholera is in Guinea onbekend. Koortsen en persloop (dysenterie), opzettingen der milt, leveraandoeningen (geen leverontstekingen) komen veel voor, doch zouden bij doelmatige behandeling niet zoo geducht zijn.¹⁾ «In de laatste jaren (Gramberg schrijft in 1861) was de gezondheidstoestand onder het Europeesch personeel uitmuntend.» In twee jaren had men geen enkel sterfgeval. — Een en ander brengt den heer Gramberg tot de conclusie, dat het klimaat volstrekt niet doodelijk mag heeten, dat hij het ongetwijfeld boven dat van Guyana zou verkiezen, dat de Europeaan, behoudens eenige koortsen in den beginne, bij matige doch

---

¹⁾ Die doelmatige behandeling laat echter veel te wenschen over. Eerst in den laatsten tijd heeft men twee, meestal had men een, niet zelden maanden lang geen geneesheer, terwijl men in Engelsch Guinea zeven militaire en 3 burgergeneesheeren bezit. Hospitaal, dienstponeel, apotheek en instrumenten laten te wenschen over. Het eerste onder den titel garnizoens-infirmarie is de bovenste verdieping van een oud, langwerpig gebouwtje. Beneden is het kruitmagazijn. Dekens te oud, kribben te weinig, vloer vermolmd. Het dienstponeel bestaat uit een ziekenvader en twee ketting-jongens (gevangenen). Gr. Schetsen p. 290 en verv.

opgeruimde levenswijze, zich aan dat klimaat kan gewennen en «dat de meerdere of mindere mate van gezondheid veelal aan de individus zelve of aan de plaats hunner woning is gelegen» Over die woonplaats maakt hij nu verder de belangrijkste opmerkingen. Zooals hij reeds in 1857 in zijn rapport aan den Minister van Koloniën deed, bewijst hij zonneklaar, wat mijne lezers ook zonder dat wel zouden willen gelooven, dat de woonplaats op St. George d' Elmina al heel ongelukkig moet heeten. Een dompig fort, gelegen aan een laag, vochtig strand met verzande riviermonden, voortdurend sterk uitwasemende moerassen, ziedaar, wat bijna langs de geheele kust, tenzij in Axim, vinden: bij Elmina komt nog dit, dat de rivier Benjan, waaraan het ligt, brak water heeft en omzoomd wordt door ondoordringbare bosschen en drassige vlakten. Rivier en vlakten zijn opgevuld met overblijfselen van vergane dieren en planten; dicht bij het strand liggen modderbanken, die een zeer onaangename geur verspreiden. Vlak naast het fort ligt het negerkrom, waarin de uitwerpselen van menschen, varkens, schapen, kippen en geiten nimmer worden weggeruimd en waaruit dus een «mengeling van walgelijke geuren naar het fort omhoog stijgt, vooral daar voor een groot deel van den dag de wind derwaarts is».

Is men nu aan Elmina en haar fort gebonden? Moet men in het niet gezonde land de ongezondste plek uitkiezen? Zoolang wij onze kust alleen met het oog op den handel, meer bepaald den slavenhandel, bezaten, scheen dit noodig. Buitendien, wij namen het fort van de Portugeezen en het lag in het midden onzer koloniën. Ook was het het sterkst en best onderhouden. Vandaar dat de Europeanen bijna uitsluitend in dat fort verblijf hielden. Thans dekt het fort niet meer de slavenhandelaars en ligt het na de nieuwe grensregeling met Engeland in 1867 niet meer in het midden, maar aan de uiterste oostelijke grens onzer koloniën. Niets verhindert ons dus de woonplaats van den gouverneur naar Axim, ook aan de kust gelegen, over te brengen, naar de afdeeling, die als het gezondste gedeelte geroemd wordt, waar de landing der schepen het gemakkelijkst geschiedt, waar de grond zich het best tot cultures zou leenen. Over het veilige

van het verblijf te Axim en het nut, dat het fort te Elmina, bij voorkeur door inlanders bezet, toch nog zou kunnen opleveren, spreken wij later uitvoeriger. Wat de mindere ambtenaren betreft, zij zouden, daar het handel drijven hun toch sedert 1859 verboden is, door niets weerhouden worden hun woonplaats meer in het binnenland te kiezen. Zij zouden daar allicht een minder doelloos, eentonig leven behoeven te leiden, een leven, dat weinig inspanning van den geest, maar daarom juist niet altijd zooveel minder van het lichaam doet vergen. Zooals Gramberg toch terecht opmerkt, «geven de binnenlanden of liever de streek, vlak achter de kust gelegen, gezonde lucht en gelegenheid tot cultures, de eigenlijke hoofdbron van rijkdom voor deze gewesten. Gezuiverde hooglanden en opene vlakten, vrij van moerassen en goed water opleverende, voldoen aan de vereischten om vrij wat gezonder, aangener en (door cultuur) lucratiever te leven dan aan de onvruchtbare en ongezonde kustlijn».

Gramberg's oordeel wordt volkomen bevestigd door Meredith, een engelsch geneesheer, en in 1812 bevelhebber van een der engelsche fortten. «Op opene, droge en verhevene plaatsen,» zegt hij, «ademen wij een vrij zuivere lucht in en het missen der gezondheid moet voor een *groot gedeelte* aan ons eigen gedrag worden toegeschreven.» Ook door Doctor Lind in zijn werk «Over de ziekte der Europeanen in de tropische luchtstreken», die Guinea, mits het gecultiveerd worde, met het gezonde Barbados gelijkstelt en door den heer Jeekel, die de geheele kust bereisde en opnam en er geruimen tijd vertoefde, wordt dit oordeel in geen enkel opzicht weersproken. — «Wij moeten opkomen» zegt Jeekel, «tegen het algemeene vooroordeel, dat de kust van Guinea zoo ongezond is.» Hij doet dit op gronden, welke teveel met de bovengenoemde van Gramberg overeenkomen, om ze hier te herhalen, maar voegt er ten slotte deze behartigingswaardige wenken bij. «Zelfs de kuststreek (integenoverstelling van de «prachtige hooglanden») is niet zoo ongezond, als zij afgeschilderd wordt, terwijl het er verre van daan is, dat de sterfte in den regel veroorzaakt wordt door het ongunstige klimaat; alleen is men maar al te zeer geneigd deze sterfte op rekening van dat klimaat te stellen, met moedwillig voorbij zien